

МАКТАБГАЧА ТАЪЛИМ СОҲАСИДА КАДРЛАР ТАЙЁРЛАШ ТИЗИМИНИ САМАРАЛИ БОШҚАРИШНИ ТАЪМИНЛАШ

МТТДМҚТМОИ проректори - Т.Калмурастов

МТТДМҚТМОИ бўлим бошлиғи - Д.Дустов

Аннотация: Мактабгача таълим соҳасида кадрлар тайёрлаш, жамиятнинг келажаги учун муҳим омили ҳисобланади, чунки бу йўналишдаги мутахассислар болаларнинг интеллектуал, эмоционал ва ижтимоий ривожланишини таъминлашда ҳал қилувчи роль ўйнайди. Шу боис, мактабгача таълим кадрлар тайёрлаш тизимининг самарали бошқарилиши ва модернизацияси муҳим аҳамиятга эга. Ушбу мақолада мактабгача таълимда кадрлар тайёрлаш тизимини бошқаришни самарали ташкил этиш учун амалга оширилиши керак бўлган асосий принциплар ва стратегиялар таҳлил қилинган. Мақсад — педагогик кадрлар тайёрлаш тизимини замонавий талаблар ва педагогика илмига асосланиб такомиллаштириш, мутахассисларнинг малакасини ошириш ва уларнинг педагогик қobiliятларини ривожлантиришдир. Мақолада янги педагогик технологияларни жорий қилиш, малака ошириш, инновацион таълим усуллари, психология ва педагогика йўналишидаги тадқиқотлар асосида кадрлар тайёрлашни модернизациялаш ва соҳадаги халқаро тажрибаларга асосланган бошқарувни жорий этиш зарурлиги таҳлил қилинади. Шунингдек, мактабгача таълим ташкилотларининг самарали фаолият юритиши учун мутахассисларнинг ижтимоий, эмоционал ва психологик кўникмаларини ривожлантириш талаб қилинади.

Маълумотлар ва илмий тадқиқотлар асосида мактабгача таълим соҳасида кадрлар тайёрлаш тизимини самарали бошқаришнинг зарур механизмлари ва йўллари кўрсатилади, шунингдек, педагогларнинг иш самарадорлигини ва таълим сифатига бўлган таъсирини ошириш учун илмий тадқиқотлар натижаларини жорий этишнинг муҳимлиги таъкидланади.

Калит сўзлар: мактабгача таълим, кадрлар тайёрлаш, педагогика, инновацион методикалар, малака ошириш, психология, самарали бошқарув, педагогик технологиялар.

Замонавий жамият ва иқтисодий муҳит, фан ва технологияларнинг тез ривожланиши, глобаллашув жараёни — барча соҳаларда, айниқса, таълим ва кадрлар тайёрлашда фундаментал ўзгаришларни талаб этмоқда. Мактабгача таълим, мактаб, олий таълим ташкилотлари ва ишлаб чиқаришда ишлаётган кадрлар тайёрлаш жараёнига янги талаблар жорий қилинмоқда. Ҳозирги кунда

таълим соҳасида ишлаётган кадрлар фақатги педагогик билимга эга бўлишларининг ўрнига, замонавий талабларга мос турли кўникмаларни ҳам эгаллаши керак.

Мактабгача таълим соҳасида кадрлар тайёрлашдаги бугунги замон талаблари педагогларнинг малакасини ошириш ва уларни янги таълим тизимига мослаштиришга қаратилган. Бу талаблар болаларнинг эҳтиёжларига мос келадиган таълим бериш, инновацион методикаларни жорий этиш, педагогларнинг ижодий, технологик ва психологик кўникмаларини ривожлантиришни назарда тутди. Замонавий таълимда юқори малакали педагогларни тайёрлаш, шу билан бирга, таълим жараёнида янги технологиялар ва таълим усуллари фойдаланиш муҳим аҳамиятга эга.

Ўтган давр мобайнида мамлакатимизда ўсиб бораётган авлодни соғлом ва ҳар томонлама етук вояга етказиш, таълим-тарбия жараёнига самарали таълим ва тарбия шакллари ҳамда усуллари жорий этишга қаратилган мактабгача таълимнинг самарали тизимини ташкил этиш бўйича кенг кўламли ишлар амалга оширилди. Хусусан, мактабгача таълим соҳасида давлат-хусусий шерикликни ривожлантириш учун яратилган қулай шарт-шароитлар нодавлат мактабгача таълим ташкилотлари сонини янада ошириш ва улар кўрсатадиган хизматлар турларини кенгайтириш учун мустаҳкам пойдевор бўлди. Шу билан бирга, олиб борилган таҳлил, болаларнинг мактабгача таълим билан қамровини таъминлаш, мактабгача таълим ташкилотларини замонавий ўқув-методик материаллар ва бадий адабиётлар билан тўлдириш, соҳага малакали педагог ва бошқарув кадрларини жалб қилиш масалаларини ҳал этиш зарурлигини кўрсатмоқда.

Мактабгача таълим тизимини янада такомиллаштириш, болаларнинг сифатли мактабгача таълимдан тенг фойдаланишини таъминлаш, мактабгача таълим хизматларининг нодавлат секторини ривожлантириш мақсадида, шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 30 сентябрдаги “Мактабгача таълим тизимини бошқаришни такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ–3955-сон қарорига мувофиқ бир қатор вазифалар амалга оширилди.¹

Мактабгача таълим соҳасида кадрлар тайёрлаш тизимини самарали бошқариш муаммоси ҳозирги кунда муҳим аҳамиятга эга. Бу соҳадаги кадрлар, уларнинг малакаси ва тажрибаси, таълим сифатига ва болаларнинг келажакдаги фаолиятига бевосита таъсир кўрсатади.

Кадрлар тайёрлашдаги замонавий талаблар жумладан, мактабгача таълим соҳасида, тизимнинг самарадорлиги ва таълимнинг сифатини ошириш учун муҳимдир. Замонавий талаблар кўп томонлама бўлиб, улар педагогларнинг

¹ <https://president.uz/uz/lists/view/2714>

билимининг юқори даражада бўлишини, янги педагогик ва технологиявий методларнинг жорий этилишини ва болаларнинг талабларига мос келадиган индивидуаллаштирилган таълимни ташкил этишни назарда тутди.

Бугунги кун таълим тизимида педагоглардан фақат классик таълим усуллари билиш эмас, балки инновацион ва интерактив методикалардан самарали фойдаланиш ҳам талаб этилади. Замонавий педагогикада ўқувчиларни креатив ва мустақил фикрлашга ундовчи методлар, янги педагогик технологиялар, дастурлар ва электрон таълим платформалари асосий ўрин тутди. Булардан **Интерактив ўқитиш** — педагогларнинг ўқув жараёнида тўғридан-тўғри ва оддий фикрлашдан ташқари болаларга мураккаб ва ижодий фикрлашни ўргатиш усуллари қўллашни талаб қилади. Яна бир муҳим талаб — **оламшумул тажрибаларни жорий қилиш**, жумладан, ёш педагогларнинг ўқув жараёнида турли хил инновацион тажрибаларга асосланган олий таълим методикаларини ўзлаштиришидир.

Яна шуни эътиборга олиш жоизки замонавий кадрлар тайёрлаш жараёнида рақамли технологиялар ва автоматлаштиришнинг аҳамияти бугунги кун давр талабига айланган. Интернет ва рақамли платформаларда ишлаш, талабалар ва мутахассислар учун турли онлайн таълим воситаларидан фойдаланишнинг зарурияти ортиб бормоқда. Педагоглар ва мутахассислар интернет орқали таълим беришнинг турли усуллари ўзлаштиришлари, электрон ресурслар билан ишлашда муваффақиятга эришишлари керак. Педагогик кўникмаларни рағбатлантириш, рақамли таълим платформаларидан фойдаланиш (онлайн курслар, видеоконтент, электрон китоблар) ёшларга ва ёш педагогларга нафақат таълим бериш, балки ўқув жараёнини мониторинг қилиш, баҳолаш ва таҳлил қилиш имконини беради. Шунингдек, ишлаб чиқариш соҳасида мутахассислар учун рақамли ва автоматлаштирилган иш жараёнлари ва сунъий интеллектни қўллаш ҳам талаб қилинмоқда.

Глобаллашув даврдаги мактабгача таълимда инновациялар ва рақамлаштириш жараёнларини жорий этиш, таълимнинг сифатини оширишга ёрдам беради. Педагогларнинг ва болаларнинг янги технологиялардан фойдаланиш кўникмаларини ривожлантириш, ўқитиш жараёнини автоматлаштириш имконияти яратилади. Бунда **рақамли таълим платформалари** — педагогик кадрлар учун онлайн ресурслар, вебинарлар ва электрон китоблар шунингдек **рақамли педагогик технологиялар** — таълимда мобил дастурлар ва рақамли ўйинларни жорий этиш мақсадга мувофиқдир.

Мактабгача таълим кадрлар тайёрлаш тизимини яхшилаш учун илмий тадқиқотларни ташкил этиш ва натижаларни тадбиқ этиш ўта муҳим вазифалардан биридир. Бунинг учун кадрлар тайёрлаш, уларнинг ишлаши,

болаларнинг ўсиш ва ривожланиш мониторингини ўтказиш керак. Илмий тадқиқотлар мактабгача таълим соҳасидаги муаммоларни аниқлаш, уларни ҳал қилишнинг янги усуллари ишлаб чиқиш ва мавжуд тизимни такомиллаштиришда муҳим восита ҳисобланади.

Илмий тадқиқотлар ва уларнинг натижалари мактабгача таълим кадрлар тайёрлаш тизимини янгилашда асосий ўрин тутати, чунки:

- **Муаммоларни таҳлил қилиш ва аниқлаш:** Илмий тадқиқотлар мактабгача таълимнинг ҳар бир соҳасидаги асосий муаммоларни аниқлаш ва уларни амалий жиҳатдан ҳал қилишга ёрдам беради.

- **Янги педагогик технологияларни жорий қилиш:** Замонавий педагогик усуллар, инновацион методикалар ва замонавий таълим воситаларини тадқиқ қилиш ва уларни педагогик амалиётга жорий этиш.

- **Малака ошириш ва педагогик таълимнинг сифатини ошириш:** Илмий тадқиқотлар педагоглар учун янги малака ва кўникмаларни шакллантиришга ёрдам беради, бу эса таълим сифатини ва педагогларнинг профессионал салоҳиятини оширишга хизмат қилади.

Хулоса қилиб шуни айтиш жоизки, мактабгача таълим соҳасида кадрлар тайёрлаш тизимини самарали бошқариш учун кўплаб йўналишлар бўйича иш олиб бориш талаб этилади. Бунинг учун педагогларнинг малакасини ошириш, илмий ва амалий тадқиқотларни ўтказиш, ҳамкорликни мустаҳкамлаш ва замонавий технологиялардан фойдаланиш зарур. Кадрларнинг ижтимоий-иқтисодий шарт-шароитлари яхшиланган ҳолда, самарали таълим жараёни яратилади. Шу боис, мактабгача таълим соҳасида ишлайдиган педагог кадрларнинг малакалари, билим даражаси, иш усуллари ва педагогик қобилиятлари жуда муҳим аҳамиятга эга. Замонавий жамият ва таълимнинг талаблари, технологиялар ва инновацияларнинг ривожини мактабгача таълим соҳасидаги кадрлар тайёрлашда янги талаблар, методикалар ва кўникмаларни эса талаб қилмоқда. Мактабгача таълимда кадрлар тайёрлаш замонавий талаблар, янги педагогик технологиялар, психологик билимлар ва малака ошириш дастурлари асосида самарали амалга оширилиши кўзда тутилган. Замонавий педагоглардан фақат педагогик билимлар эмас, балки психология, инновацион технологиялар ва ижтимоий масъулият каби кўникмалар ҳам жорий қилинади. Мактабгача таълим соҳасидаги кадрлар тайёрлаш тизими бугунги замон талабларига жавоб берадиган, болаларнинг ривожланишини таъминлайдиган ва педагогларнинг касбий салоҳиятини оширадиган шаклда ислоҳ қилиниши лозим.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Ажмиров А. Мактабгача таълимнинг методик асослари. Тошкент: Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги 2018 й.
2. Рамазанов М. Педагогик технологиялар ва уларнинг мактабгача таълимдаги аҳамияти. Тошкент: Академия. 2020 й.
3. Ибрагимова Г. Мактабгача таълимда педагогик инновациялар ва методикалар. Тошкент: “Маърифат” нашриёти. 2019 й.
4. Насибуллаева Н. Мактабгача таълимда кадрлар тайёрлашнинг замонавий тенденциялари. Тошкент: Тошкент давлат педагогика университети 2017 й.
5. Ҳамидов М. Педагогик таҳлил ва ўқитиш технологиялари. Тошкент: Марказий илмий нашриёт 2021 й.
6. Шарипова У. Мактабгача таълимда мутахассисларнинг касбий кўникмаларини ривожлантириш. Тошкент: “Ўқитувчи” нашриёти 2022 й.
7. Жамилова Р. Мактабгача таълим соҳасидаги халқаро тажрибалар. Тошкент: “Шарқ” нашриёти 2018 й.
8. Қудратов Т. Мактабгача таълимда педагогик кадрлар тайёрлашнинг янги усуллари. Тошкент: Олий таълим таълими маркази 2021 й.
9. Камолов М. Инклюзив таълим ва педагогика: Мактабгача таълимда тадбиқ этиш. Тошкент: Ижтимоий фанлар институти 2019 й.
10. Шоймухамедова Н. Мактабгача таълимда педагогика ва психологиянинг ўзаро муносабатлари. Тошкент: Тошкент давлат университети 2020 й.